

Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ.

Стаття 5 Конституції України

№47 (63)

Наша ГРОМАДА

П'ЯТНИЦЯ,
23 листопада '18

На скільки збільшиться пенсія

Як уже повідомлялося, в березні наступного року перерахують пенсії більшості українців. Відомо принцип, за яким це відбуватиметься: чим вища пенсія, тим вищим буде збільшення. Наприклад, якщо зараз ваша пенсія становить три тисячі гривень на місяць, то після перерахунку вона зросте більш як на 400 гривень. А з пенсією в сім тисяч гривень надбавка може сягнути 900 грн. Пенсії зростуть на 1000 і більше гривень у тих, хто зараз отримує приблизно від 7,2 тис. гривень.

Ще одне нововведення – в подальшому пенсії осучаснюються автоматично, і цей процес буде проходити щорічно. Про це заявив віце-прем'єр-міністр Павло Розенко.

Проте оновлять не всі пенсії. Без змін залишаться ті, що призначалися згідно із законами «Про державну службу», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про прокуратуру», «Про статус народного депутата України», «Про наукову і науково-технічну діяльність». Якщо особи, які входять до цих категорій, напишуть заяви про призначення пенсій на загальних підставах, то тільки тоді до їхніх пенсій застосують нову норму.

Кропивницьких додалося

Минулого вівторка Верховна Рада на виконання закону про декомунізацію перейменувала Кіровоградську область на Кропивницьку, а Кіровоградський район – на Кропивницький. Щодо нової назви області, то вона стане офіційною після

того, як Конституційний суд перевірить, чи не порушили законодавці норми Конституції. Нагадаємо, що в липні 2016 р. парламент перейменував на Кропивницький і обласний центр, який з 1938 року називався Кіровоградом.

Варто поспішити

1100 людей підписали декларації з лікарем загальної практики сімейної медицини Катеринівської лікарської амбулаторії Ігорем Туровським.

Лікар закликає тих, хто це не ще зробив, не зволікати. Адже

реформа медицини триває, і наступного року в цій галузі запустять ще кілька електронних інструментів (електронні картки тощо), скористатися якими зможуть лише ті, хто підписав декларацію.

3 нагоди хліборобського свята

Не було яблуку де впасти у Володимирівському клубі під час концерту Ярослава Стаса, який відбувся минулої п'ятниці з нагоди Дня працівників сільського господарства. Виступ цього співака, широко відомого завдяки участі в конкурсі «Х-фактор», оплатили місцеві фермери Ігор Овчаренко та Микола Костенко.

В Лісному з нагоди професійного свята хліборобів того ж дня

відбулися урочистості в адмін-приміщенні ПП «Лісне». Директор ПП Володимир Островий поздоровив працівників та ветеранів підприємства, вручив їм премії. Привітала ліснянських аграріїв і в.о. старости Любов Стогнєєва.

В Олексіївці День працівників сільського господарства відзначали позавчора, 21 листопада, одночасно з Днем села.

Пенсії носитимуть

Кабмін уперше за часи незалежності України передбачив кошти у держбюджеті на зарплати листоношам, які доставлятимуть пенсії. Сума чималенька – 500 млн грн. Про це повідомив у Facebook міністр інфраструктури Володимир Омелян. За його словами, гроші спрямовуватимуться виключно на зарплату

бітну плату поштарів «останньої милі». «У такий спосіб ми зможемо забезпечити безперебійну доставку пенсій і гарантувати збереження робочих місць та зарплат тим співробітникам Укрпошти, які забезпечують присутність держави в найменших населених пунктах України», – написав міністр.

Щеплення від сказу

Подбати про щеплення домашніх тварин від сказу закликає жителів Кіровоградщини головне управління Держпродспоживслужби в області. Установи наголошує, що такі щеплення собакам і котам слід робити щорічно.

Звертатися треба до лікарень ветеринарної медицини Держпродспоживслужби. За вакцину проти сказу гроші там не беруться, оплатити треба лише витратні матеріали.

24 листопада — День пам'яті жертв голодоморів

Це був геноцид

«Без сумніву, це був один із найбільших злочинів наших часів, не менший, ніж єврейська катастрофа чи вірменська масакра. Але мене завжди вражає, як люди, говорячи про великі страхиття нашого століття – Аушвіц, Хіросіму та інші, ніколи не згадують голод в Україні. Якось ще не усвідомлено того факту, що Сталін у 1930-х роках убив набагато більше, ніж Гітлер винищив євреїв». Ці слова належать Малкольму Маггеріджу – англійському журналісту, який, побувавши в Радянському Союзі у 1932 та 1933 роках, оприлюднив у британській пресі інформацію про голод в Україні. Сказав він їх у далекому вже 1983 році, даючи інтерв'ю на цю тему.

З тих пір у суспільному сприйнятті української трагедії 32-22 років багато змінилося. У третьому тисячолітті Україна та ще 16 держав визнали Голодомор 1932 – 1933 років геноцидом нашого народу, ще дев'ять засудили його як акт винищення людства. Висновку про те, що Голодомор – це злочин радянського режиму проти власного народу та проти людяності, дійшла й Парламентська асамблея Ради Європи. Шість християнських церков, представлених в Україні,

також визнали його геноцидом українського народу.

Дав людям зерна – потрапив на Біломорканал

Люди, на долю яких випало те жахиття або які знають про нього від старших родичів, не вживають термінів «геноцид», «злочин проти людяності». Але

від їхніх розповідей кров холоде в жилах.

– У голодовку материн брат помер, – згадала в розмові з журналістом «Нашої громади» Валентина Чеботарьова, володимирівська пенсіонерка. – Він пухлий був, ходити не міг. А чоловікового діда Прокопа, який в колгоспі головував, відправили рити Біломорканал за те, що дав зерна голодним односельцям. Потім діда реабілітували, він повернувся додому. Йому пропонували вступити в партію, він відмовився. Не треба, сказав, йому така партія.

Розповіла Валентина Семенівна і про голод 1946 – 1947 років (його, стверджують історики, теж не було б, якби радянська влада не вирішила підтримати українським хлібом «братні» режими Чехословаччини, Румунії, Польщі):

– Після зими я із сестрою Галею ходила на колгоспне поле збирати картоплю мерзлу, бо нічого було їсти. А в села ішли з міста люди голодні, вони міняли одягу, рушники на харчі.

Закінчення на стор. 2

І знову – призові місця

Рік тому «Наша громада» повідомила, що катеринівські школярки Поліна Драган та Руслана Іванченко (на фото справа наліво) здобули призові місця у районному етапі мовно-літературного конкурсу імені Тараса Шевченка. Як розповіла тоді кореспондентів «НГ» Поліна, вона й раніше брала участь у конкурсах знавців рідної мови, займала в них високі місця. А Руслана зауважила, що українська для неї – один з найулюбленіших предметів.

Минулого тижня автор цих рядків знову зустрівся з Поліною Драган і Русланою Іванченко. Привід поспілкуватися і цього разу був прийнятний: Поліна поїхала друге місце в районній олімпіаді з історії, Руслана – третє в районній олімпіаді з української мови та літератури.

Користуючись нагодою, кореспондент запитав у школярок про їхні захоплення. Поліна, одинадцятикласниця, розповіла, що її теперішня пристрасть – гітара. – Батьки купили мені інструмент, – сказала дівчина, – а на

вчив мене основам гри Михайло Москаленко з десятого класу.

Також Поліна повідомила, що їй дуже подобається творчість Віктора Цоя. Одна з найулюбленіших пісень – «Кончилось лето».

– Шкода, що небагато моїх однолітків цінують Цоя, – сказала.

Руслана Іванченко, десятикласниця, розповіла, що захоплюється волейболом.

– Незважаючи на синці і садна, – наголосила. – Але українську мову люблю сильніше.

Віктор ІВАНЕНКО

Шановні олексіївці!

Щиро вітаю вас із 277-річчям нашого села та храмовим святом!

Ми радіємо своїм успіхам, пишаємося своїми досягненнями, з гордістю розповідаємо друзям про наше чудове село. Ми – єдина сім'я, яка прагне створити в селі комфортні умови для життя.

Бажаю вам перш за все миру, міцного здоров'я, родинного щастя, благополуччя і здійснення найзаповітніших мрій! Хай кожен день буде зігрітий добром і теплом! Божого вам благословення!

Вірю, що наша Олексіївка розвиватиметься й надалі, буде квітучим і красивим селом!

З повагою Любов СТОГНЄЄВА,
виконуюча обов'язки старости

Кіровоградський РЕМ повідомляє, що 3, 5 та 7 грудня 2018 року у зв'язку з технічним обслуговуванням обладнання буде відключено електроенергію у селі Могутньому Кіровоградського району.

Яна Циба: Ліцей забезпечує пристойний рівень знань

Уже три місяці діти Катеринівської об'єднаної територіальної громади навчаються в ліцеї «Нова школа». Чи виправдовує цей навчальний заклад сподівання, що на нього покладалися? Зрозуміло, що робити якісь висновки, мабуть, ще передчасно, та все ж «Наша громада» попросила начальника відділу освіти і культури Катеринівської сільської ради Яну Цибу поділитися своїми спостереженнями за роботою ліцею. А розпочалася наша з нею розмова з того, що в першу чергу кидається у вічі, – з підготовки корпусів до нинішнього навчального року.

– Якщо говорити про катеринівський корпус, то тут на дітей чекало чимало приємних сюрпризів – починаючи від різнокольорового фасаду й закінчуючи диванами та великим плазмовим телевизором у фойє. В цілому тут виконано великий обсяг ремонтних робіт, і не тільки за кошти сільської ради – значну фінансову допомогу вчергове надало ПАТ «Кіровоградське рудоуправління». Його керівник Володимир Валентинович Кухта не чекає, коли його попросять підтримати якесь нововведення, часто він сам є ініціатором тих нововведень. Щодо олексіївського й володимирівського корпусів, то їх теж добре підготували до початку нинішнього навчального року.

– А як із забезпеченням меблями, дидактичними матеріалами, підручниками?

– Меблі закупили всі, як і планували. Щодо дидактичних матеріалів. Ми ставили собі за мету придбати їх для всіх трьох перших класів, але в повному обсязі надійшли вони поки що для першокласників катеринівського корпусу. Причина затримки – у фірмах-постачальниках, які, нібито через надмірну завантаженість не змогли вчасно виконати замовлення для решти класів. Сподіваюся, свої зобов'язання

вони виконають не пізніше січня наступного року. Взагалі, надалі ми ретельніше обиратимемо фірми-постачальників. І про підручники. Деякі з них ще й досі не надійшли. Найбільше потерпають від цього перші, п'яті та десяті класи, які навчаються за новими програмами. Підготовка та друк підручників для них затягнулися. Виручають учнів і вчителів електронні книги, які є у вільному доступі. Ще батьки першокласників своїм коштом придбали підручники з англійської мови.

– До слова, на що ще батьки здають гроші?

– Якщо ви маєте на увазі фонд ліцею, як колись був фонд школи, то його нема і не буде, бо коштів з бюджету на матеріальні потреби виділяється сьогодні достатньо. В той же час я не виключаю, що батьки, з власної ініціативи, можуть збирати кошти на екскурсії, інші заходи, в яких беруть участь їхні діти.

– А ось тепер давайте поговоримо, як вплинула реорганізація на навчальний процес – чи не став він гіршим?

– Однозначно – ні. Є кілька факторів, що дають мені право так стверджувати. Насамперед, у ліцеї панує атмосфера творчості й налаштованості на досягнення позитивних результа-

тів. Мене тішить, що абсолютна більшість вчителів, не чекаючи вказівок від директора чи відділу освіти, самі багато роблять для поліпшення навчального процесу. Наприклад, обмінюються досвідом викладання дисциплін, запрошують на свої уроки науковців тощо. Зізнаюсь, коли постало питання реорганізації шкіль, ширилися різні чутки, в тому числі й про те, що частина вчителів залишиться без роботи. Сьогодні всі вони переконалися, що це не так, що з'явилися навіть посади, яких раніше не було. Наприклад, спеціаліст з охорони праці. Раніше це був великий шмат роботи, до якого залучалися всі, а тепер є людина, яка за неї відповідає. І найголовніше. Мені здається, що вчителі усвідомлюють: ніхто не збирається контролювати кожен їхній крок, вимагати від них робити тільки так, як сказав керівник. Вони можуть діяти самостійно, виходячи з конкретних обставин.

– Тобто ви проти звичної шкільної бюрократії?

– Так. Я за те, щоб учителі були вільнішими у виборі підхо-

дів до учня, не витрачали свій час лише на підготовку конспектів уроків, і, знаєте, є позитивні зрушення: коли спілкуюся з учителями, помічаю, що вони вже не чіпляють на учня ярлика, аби тільки не приділяти йому увагу, а навпаки, говорять про те, як краще на нього вплинути, змінити його.

– Сучасна школа немислима без комп'ютерних технологій, які швидко освоюють діти, ніж дорослі. Що потрібно робити вчителю, щоб іти в ногу з прогресом?

– Знаєте, коли я ще працювала в Катеринівській школі, постійно захоплювалася вмінням моїх колег, особливо старших, використовувати в своїй роботі інтерактивні технології. Різні інтернет-додатки, онлайн-уроки тощо не були для них чимось занадто складним і недосяжним. Вони вчилися, відвідували курси, семінари. Вони й нині працюють над собою в цьому плані, і ми прагнемо, щоб і вчителі з інших корпусів теж так добре володіли сучасними технологіями, адже їх можна використовувати практично на всіх уроках, а не тільки інформатики.

– Що можете сказати про якість знань, які отримують вихованці ліцею?

– До цього питання краще повернутися по закінченні першого півріччя. Хоча, якщо взяти до уваги ту кількість призових місць, що їх уже посіли наші вихованці з початку навчального року на обласних та районних олімпіадах і конкурсах, можна стверджувати, що ліцей забезпечує пристойний рівень знань.

Валерій М'ЯТОВИЧ

«Не вірте радвладі, що будете їсти хліб»

Книжка «Голодний мор 1932 – 1933 років на Кіровоградщині» (Кіровоград, ДАКО, 2008) – це збірник документів місцевих радянських та партійних органів. Згадуються в них і Обознівка та Грузьке Кіровоградського району.

Ось, наприклад, попередження секретаря Зінов'євського міського парткомітету Підсухи секретарям сільських партосередків (в т. ч. Обознівському) за 12 січня 1933 р.: «Установленные Вам сроки хлебозаготовки сорваны. Вы, по всей видимости, расценили взятие от Вас подписки об окончании плана хлебозаготовок как ничего не стоящую формальность. Вы жестоко ошиблись. Вам предоставляется возможность навестать упущенное до 15 января. Если план не будет выполнен, вы будете арестованы».

У цьому ж виданні опубліковано доповідну записку начальника Зінов'євського міського відділу ДПУ Ходаса секретарю міськпарткому за 7 червня 1933 р. «о продовольственных затруднениях в районе». У документі зазначається, що «размерности сел голодом и смертностью каждый день возрастают». Серед сіл, жителі яких відчували «продовольственные затруднения», називаються Грузьке (померло 153 тамтешніх жителів, в тому числі 45 дітей; щодня на території сілради знаходять 3 – 5 трупів, особи загинилих не ідентифікують, через це факти смерті в сілраді не реєструються). Повідомляється: у стані виснаження – половина колгоспників, «что ставит под удар срыва предстоящие полевые работы».

Селяни, які пережили цей жах, без зав'язання почали наступні жнива. Про це свідчить і доповідна записка одного із зінов'євських чиновників, відповідальних за збиральну кампанію літа 1933 року. У документі (його теж опубліковано у книжці «Голодний мор...») ідеться про Скінченку, мічного середняка з Обознівки, який підбивав земляків, членів артілі «Новий світ», до непокори: «Не вірте радвладі, що будете їсти хліб. Побачите, як знову заберуть хліб. Нас вже три роки обманюють. В минулому році казали, що будемо хліб продавати на базарі, а не було чого нам їсти, будемо знову пухнути та вмирати з голоду».

У тій же доповідній записці повідомляється: в артілі «Перемога» (Обознівка) 31 серпня половина колгоспників не виїшла на роботу через те, що колгоспниці Червона і Шевченко вимагали від правління хліба, агітуючи: «Кидайте роботу, все одно прокляті комуністи заберуть усе».

Згадується в документі і вчитель з Грузького Пономаренко, який заявляв: «Радвлда поставила за мету заморити людей голодом».

Мабуть, несолодко довелось і Скінченку, і Червоній, і Шевченко та Пономаренку, які зважилися на такий протест.

Вшануємо ж завтра, 24 листопада, усіх, хто, живучи на найродючіших у світі чорноземах, зазнав цього жаху – голоду, організованого більшовиками. Запам'ятовуємо о 16-й годині на своїх підвіконнях свічки на знак пам'яті про жертв геноциду!

Віктор КРУПСЬКИЙ

Це був геноцид

Закінчення. Початок на стор. 1.

Один з 25-тисячників орудував у П'ятоіванівці

Григорій Скляниченко з Могутнього Кіровоградського району, розповідаючи про голод 1932 – 1933 років упорядникам книжки «Голоси із 33-го. Голодомор на Кіровоградщині» (Кіровоград, Центрально-Українське видавництво, 1993), передусім зауважив, що у П'ятоіванівці (тодішня назва Могутнього) перед Голодомором налічувалося близько трьох тисяч людей, що місцеві селяни уже зіп'ялися на ноги після війни та періоду воєнного комунізму, та Сталін направив в Україну 25 тисяч опричників, які організували з місцевих ледацюг активи. Ці угруповання й грабували селян – заможних розкуркулювали та висилали в Сибір, решту заганяли в колгоспи. У П'ятоіванівці, Володимирівці, Миронівці, Балєєвому та Аврамівці ватажком таких активістів був Бурсов, прибулець з Росії. Іван Скляниченко, дід Григорія Скляниченка, на той час мав 5 десятин землі, коня і корову. Звісно, він не бажав у колгосп (тамтешня артіль називалася «Червоним об'єднанням»). За розпорядженням Бурсова його вислали, майно відібрали. Малий Григорій з батьками уник заслання, вони переховувалися в Лелеківці. Навесні 33-го їхня сім'я, гола й боса, повернулася в П'ятоіванівку. У селі лютував голод. За словами Григорія Скляниченка, люди їли кору з дерев,

молочай, варили юшку зі шкіряних вуздечок. Першими помирали літні люди. «На нашій кутку, Телепині, чи не з перших помер мій дід Антон Скляниченко, якому було з п'ятдесят років», – розповідав Григорій Скляниченко. Далі він назвав кілька десятків односельців, які померли з голоду (цей список неповний, бо Григорій, якому тоді було 12 чи 13 років, усіх померлих запам'ятати не міг).

Голодні діти шукають в полі торішню картоплю.

За словами Григорія Скляниченка, «мерці подовгу лежали в хатах, їх нікому було хоронити, бо ті, що не вмерли, пухли та охлялі, не могли їх витягти з хат». Тим часом селом їздила гарба з двома – трьома грабярями. «Для нас, дітей, то були страшні люди – в гостроверхих башликах, в чорних рукавицях, з чорними пов'язками на обличчях, з довгими металевими га-

ками, – згадував Григорій Скляниченко. – Грабарі витягували мертвих гаками, везли на цвинтар, скидали в братські могили. Усе це я бачив».

Також чоловік пригадав, що коли улітку 33-го почало наливатися зерно жита і пшениці, усі, хто залишився в живих, потяглися до поля. Для багатьох ті колоски стали останнім наїдком у житті. Найвищий після тривалого голодування, люди помирали в

корчах. А хто попадався артільному начальству чи його посіпакам, опинявся в тюрмі. За словами Скляниченка, у «Червоному об'єднанні» більше всіх лютував об'їждчик на прізвисько Косий. «Мого 16-річного дядька Митю Скляниченка, пухлого від голоду, заслали за це на будівництво Біломорканалу, – розповів Скляниченко. – Якщо попадалися малі діти, судили їхніх батьків».

— Є така! Її у нас поважують, вона й мою маму навчала, — запевнила одна з грузьківських прихильників нашої газети, коли я поцікавився, чи проживає в Грузькому Ніна Яківна Лях, у минулому — вчителька початкових класів, тепер — пенсіонерка.

У Грузьке вирушив з передчуттям прийомної зустрічі. Бо Ніна Лях і мене навчала — близько сорока років тому в кіровоградській школі № 9, після того жодного разу ми не бачилися. Підійшовши до потрібного будинку, відчув хвилювання: а якщо Ніни Яківни не виявиться вдома? Але тривоги виявилися марними. А господарка, почувши моє прізвище, одразу ж впізнала мене і запросила до будинку. Там я і показав їй фотографію сорокарічної давнини, на якій вона — в оточенні нас, тодішніх третьокласників. Ніна Яківна заходилася називати імена і прізвища дітей, зображених на знімку. Я здивувався такій пам'яті.

Батьки — росіяни, вона — українка

— На пам'ять не скаржуся, — похвалилася Ніна Лях. — Я й віну пам'ятаю, хоча малою була тоді — народилася в сороковому році, у Злинці. Пам'ятаю, як німці, коли відступали, курей наших різали, а корову застрілили. Були, щоправда, серед них і добрі люди. Наприклад, Курт і Макс допомогли матері зарізати пороса та сховати м'ясо, щоб не досталося їхнім товаришам по зброї. Пам'ятаю, як німці неподалік збили радянський літак, як наші люди поховали льотчика, а потім за його могилою доглядали. Пам'ятаю, як німці проводили навчання з протихімічної оборони, як я злякалася, побачивши солдата в протигазі...

— Отже, ви — росіянка? — питаю Ніну Яківну, знаючи, що Злинку заснували переселенці з Росії.

— Тато і мама — росіяни, у дівочтві я була Школярівною, — сказала Ніна Лях. І все-таки я — українка. Українською розмовляю з дитинства, хоча батьки говорили російською. І в школі української навчалася.

— Закінчивши школу, ви вступили в педінститут в Кіровограді? — продовжив розпитувати я.

— Так, — підтвердила Ніна Яківна. — Закінчила інститут у шістдесят четвертому. — Це в

педінституті був другий випуск. На той час я вже заміжня була. Чоловік працював у Кіровоградському райвиконкомі.

Як розповіла Ніна Лях далі, після інституту вона дванадцять років вчителювала в обласному дитячому інтернаті, потім ще кілька — у міській школі № 9, а коли чоловік став головою колгоспу у Грузькому — влаштувалася в цьому селі.

співала. Керував хором Анатолій Іванович Стратійчук. Ми виступали в обласному центрі, в інших селах району. При цьому я ще й встигала доглядати за домашнім господарством. Як тільки перебралися сюди, обзавелися двома коровами, двома бичками. Тримали курей, гусей, нутрій, кролів. А індиків одного року було вісімдесят голів!

бринзу, я все це сама робила. Жили ми в достатку, старалися для дітей, їх у нас двоє, Люда й Альоша. Але ж і працювали багато!

— Мабуть, вас, Ніно Яківно, у селі називали головою, — припустив я.

— Саме так і називали, — не стала заперечувати співрозмовниця. — Чоловік головував тут

носельцям. (Виявляється, що Лях, очолюючи колгосп, ще й направляв тямковиту грузьківську юнь в інститути та технікуми, і якщо такий студент вчився на 4 — 5, то отримував від господарства стипендію.)

«До кожної дитини треба підійти»

Продовжуючи бесідувати з Ніною Яківною про минуле, ді-

Ніна Лях: Мені працювалося легко

«По Ляхах хоч годинник звіряй»

— Я сюди не хотіла переїжджати, — зізналася. — А як познайомилася зі школою, то сподобалося тут.

За словами Ніни Лях, вона одразу переконалася, що працювати у сільській школі набагато легше, ніж у міській.

— У моєму класі було чотирнадцять дітей. Не тридцять, не сорок, як у місті, а лише чотирнадцять! — пояснила Ніна Яківна.

— Робота мені подобалася, працювалося легко, — продовжила вона. — Мені тут присвоїли звання і відмінника освіти, і вчителя-методиста. Я завзята була, енергійна. Дітей любила. І дисципліну підтримувала в класі, на моїх уроках ніхто не балувався. З колегами пощастило. Керував школою Анатолій Іванович Лучанов — добрий дядько, але вимогливий. А ще я в сільському хорі

вісімнадцять років. Як прийшов сюди, колгосп був бідний. А при ньому збудовано двадцять п'ять осель для колгоспників, приміщення сільради, елеватор, дороги. Він підняв село! Якби не криза 1990-х, Грузьке було б газифіковане — чоловік подбав про прокладення трубопроводу до села. Допомагав при ньому колгосп і школі, клубу. Коли старшокласники влітку працювали в колгоспі, їм платили на 20 відсотків більше, ніж дорослим, ще й годували добре... Сьомий рік я вже без чоловіка. Він раптово помер. Мене такий відчай охопив, як його не стало! Ось збері-

Мали пасіку, пасічницею була я. Вставали з чоловіком о четвертій ранку. Кочегари з котельні, що недалеко, казали: «По Ляхах хоч годинник звіряй». Після уроків я бігла додому, де роботи вистачало. А кожної суботи — на базар, продавати сметану, сир,

гаю газету про нього.

Ніна Яківна дістає кількарічної давнини «Нову газету» (видається у Кропивницькому). Фотографую в ній статтю про Леоніда Яковича Ляха, аби, повернувшись з Грузького, прочитати, яким запам'ятався покійний од-

знався, що вона була за кордоном. Прошу розповісти про це детальніше.

— У Східній Німеччині нас вразив порядок, — пригадала Ніна Лях. — Дороги милися вранці і ввечері. Де ми не ходили, не побачили прибиральниць зі швабрами, як у нас. А всюди — чистота. Велосипеди стояли біля магазинів, і ніхто їх не крав. А перехожих на вулицях майже не було. Що ми привезли з Німеччини? Костюм чоловікові і дітям по куртці. Собі нічого не купила. Бо був ліміт при обміні карбованців на німецькі марки. Та й не за речами ми їхали за кордон, а щоб подивитися, як люди живуть. Була я й у Польщі. Виявляється, там вчителі початкових класів отримують найбільше з усіх шкільних педагогів. Це правильно. Бо саме вчитель початкових класів розкриває таланти і нахили дитини, від нього великою мірою залежить, як навчатиметься дитина далі. До того ж, у початкових класах такого немає, як у середніх чи старших: вчитель дав письмове завдання учням, і вони пишуть до кінця уроку. У початкових класах спілкуєшся з учнями протягом усього уроку, а якщо даєш письмове завдання, до кожної дитини треба підійти, подивитися, як вона пише ту паличку чи букву...

Прощаючись з Ніною Яківною, бажаю їй доброго здоров'я і обіцяю, що розповім про нашу зустріч однокласникам, яких побачу.

Віктор КРУПСЬКИЙ

На знімках: Ніна Лях у юності; з чоловіком; з колегами з Грузьківської школи (у другому ряду п'ята справа).

І подяки, і розваги, і фуршет

Професійне свято працівників сільського господарства Та День села відзначили у середу в Олексіївці. Поробивши невідкладні справи, дорослі й діти поспішили до місцевого будинку культури, де на них чекав прийнятний відпочинок. Прибули туди і жителі Осикуватого та Лісного.

Першими відчули свято діти. Для них були запрошені

аніматори з обласного центру. Призами дітлахів забезпечило ПрАТ «Олексіївське». Розваги тривали годину. А потім у залі зібралися старші люди, ветерани праці. Всі місця були зайняті, тож декому довелося стояти.

Урочисту частину зібрання відкрили олексіївські аматори сцени. Після них слово було надано секретареві Катеринів-

ської сільської ради Тетяні Забродській, яка привітала всіх зі святом та вручила грамоти тим, хто багато робить для розвитку села й Катеринівської об'єднаної територіальної громади.

Зокрема, грамоти отримали в. о. старости села Любова Стогнєєва, директор ПрАТ «Олексіївське» депутат районної ради Віктор Яцканич, де-

путат сільської ради Анатолій Яцканич, директор ПП «Лісне» Володимир Островий.

Концерт продовжив гурт «Живий звук» з Кропивницького (його виступ оплатило ПрАТ «Олексіївське») та обознівські і володимирівські учасники художньої самодіяльності. Закінчилося свято, як і належить, фуршетом. Про частування земляків подбало все те ж ПрАТ «Олексіївське».

Многая літа!

Вітаємо зі святом Собору святого архістратиґа Михайла та з днем народження нашого духовного наставника — отця Михайла (Токаря).

Величезна дяка Михайлу Михайловичу за мудрі поради та настанови, вони зрозумілі кожному, хто приходить у храм Божий. Спасибі йому за любов, яку виявляє повсякчас — чи то хрестить наших діточок, чи то молиться з нами. Низький уклін Михайлу Михайловичу за його труди! Бажаємо йому і його родині — дружині Вікторії і донечці Олі — Божого благословіння на многії літа, щастя, здоров'я, благополуччя, успіхів.

Парафіяни храму святого архістратиґа Михайла

Як вберегти дитину від опіків поради батькам

Опіки – найпоширеніший вид дитячого травматизму. За інформацією МОЗ, більшість із них стається на кухні гарячою рідиною. Зазвичай трапляється це через неухважність батьків вдома. Як попередити опіки в дітей та що повинні робити батьки в таких випадках?

Найчастіше опіки отримують діти на кухні кавою, чаєм або просто окропом. Наприклад, на краю стола стоїть кружка, дитина може потягнути за нею і отримати опік кінцівки та передньої частини тіла. Тому, перш за все, звинувачувати у біді батьки повинні себе. Потрібно слідкувати, щоб усі гарячі предмети та ріди-

ни, а також хімічні розчини були поза зоною досяжності дитини.

Якщо опік все ж стався, найперше потрібно зняти мокрий одяг і обробити зону ураження холодною водою. Після цього, за 2–3 години, можна буде оцінити ступінь опіку.

Найпоширенішою помилкою батьків є обробка місця опіку олією або кремом. Жир закриває пори, шкіра не може охолотитися і ситуація значно погіршується.

Перші дії при опіках

1. Забрати дитину від джерела опіку.
2. Зняти одяг із уражених ділянок, щоб шкіра чимшвидше перестала контактувати з гарячою рідиною.
3. Промити опік холодною водою (не нижче 10°C).
4. Накласти стерильну суху пов'язку на уражену ділянку тіла дитини.
5. Якщо уражена ділянка велика і дитині стає гірше – викликати швидку.

Помилково думати, що опіки отримують діти тільки в неблаготворних сім'ях. Вони трапляються і в дітей, які мають безбез-

Про гігієну рук

Регулярне миття рук з милом, особливо перед кожним прийомом їжі, після відвідування туалету та повернення з громадських місць – основне правило гігієни. Змалечку дітям варто пояснювати, що людина бере руками різні предмети: олівці, книги, зошити, м'ячі, гладить тварин, торкається меблів та ручок дверей тощо. На всіх цих предметах є бруд та мікроби, які часто залишаються на шкірі пальців та долоні. Якщо їсти немитими руками чи торкатися обличчя,

печених батьків, няню, бабусю. Діти ростуть й розвиваються, їм завжди цікаво, що кипить у каструлі на плиті чи налито у склянку на столі. Тому найчастіше травмується опіками малеча до 5 років, а вся відповідальність за цей нещасний випадок лягає на дорослих.

Збудники хвороб можуть потрапити в організм.

Дотримуючись простих порад дитина захистить свій організм від збудників поширених хвороб: спершу потрібно намочити руки водою, потім намити до утворення піни, ретельно потерти протягом щонайменше 20 секунд, змити та витерти насухо одноразовою серветкою.

Якщо мило та вода недоступні, можна використовувати дезінфікуючий засіб для рук, який містить щонайменше 60% спирту. Ці засоби зменшують кількість мікроорганізмів на руках, проте вони не забезпечують захист від усіх типів бактерій, вірусів.

Догляду потребують і нігті на пальцях рук та ніг. Дітей потрібно вчити регулярно підстригати та чистити нігті, а також не дозволити гризти нігті.

Щоденний прогноз за місячним календарем

де треба, проявіть спокій, а де й напористість. Корисно пити трав'яні чаї, споживати горіхи.

25 листопада – є небезпека потрапити в пастку, під чужий вплив. Небажано віддавати борги і брати у позику. Будьте обережні з будь-якими новинами, особливо з чутокми.

26 листопада – може виникнути неприємне відчуття, наче

ви несете на спині камінь. Можливе підвищення тиску, оніміння рук і біль у лопатках. Добре робити тонізуючі масажі спини.

27 листопада – день руху. Можна переходити на іншу роботу і подорожувати. Добре віддавати борги і зустрічатися з друзями. Сприятливо займатися творчістю.

28 листопада – день спри-

ятливий для будь-яких справ. Сьогодні вийде втілити в життя усе заплановане. Якщо давно на щось не можете зважитися, сьогодні саме відповідний час.

29 листопада – день сприятливий для осмислення життєвого досвіду і будівництва раціональних планів на майбутнє. Спілкування з оточуючими буде в позитивному руслі.

23 листопада – робіть те, що доставляє радість, уникайте труднощів і не створюйте їх штучно. Не робіть боргів і не давайте обіцянок, якщо не впевнені у власних силах.

24 листопада – адекватно реагуйте на будь-яку подію –

Ваше здоров'я

Мандарини – смачні та дуже корисні

Мандарини не тільки смачні, а ще й дуже корисні. Плоди містять поживні речовини для підтримки здоров'я організму: вони багаті на вітаміни А, С, В6, залізо, кальцій і магній.

► Мандарини зменшують запальні процеси в організмі. Ця властивість пов'язана з високою концентрацією вітамінів, оскільки вони забезпечують наявність антиоксидантів, які мають важливе значення в боротьбі із запаленнями і гострими захворюваннями. Крім того, поліпшують стан імунної системи, яка знищує шкідливі хвороботворні мікроорганізми завдяки біофлавоноїдам, що зазвичай містяться в цитрусових.

► Високий вміст у фруктах харчових волокон сприяє поліпшенню рухливості кишечника і запобігає виникненню закрепів.

► Мандарини містять велику кількість фітосполук, що мають властивості протипракових і відновлюють пошкоджені клітини.

► Ці цитрусові захищають серце від шкідливої дії вільних радикалів, які викликають відкладення атеросклеротичних бляшок у кровоносних судинах. Крім того, поліпшують циркуляцію крові і допомагають регу-

лювати кров'яний тиск, оскільки вони містять калій, що важливо для серця.

► Оскільки мандарини багаті на калій, кальцій і магній, вони також корисні для зниження ризику розвитку остеопорозу, який характеризується зменшенням щільності кісткової тканини. Крім того, плоди стимулюють швидке загоєння ран. Це пов'язано з вітаміном С в них, який відіграє важливу роль в синтезі колагену.

► Мандарини також надзвичайно корисні для здоров'я очей.

Для гарного зору важливе споживання каротиноїдів і антиоксидантів. Вітамін А, що міститься в плодах, допомагає запобігти проблемам, пов'язаним з віковим ослабленням зору.

► Регулярне вживання мандаринів сприяє поліпшенню зовнішнього вигляду шкіри – той же вітамін С бореться з передчасним її старінням.

Їжа, яка вбиває імунітет

Відомо, що неправильне харчування має ефект «спускового гачка» для багатьох хвороб. А ще дієтологи наголошують, що чим менше ми піддаємо продукти термічній обробці, тим більше в них залишається корисних елементів, від чого страждає наш імунітет.

● Смажити продукти можна,

але небажано. І то з невеликою кількістю олії. Непогано обсмажувати м'ясо – воно моментально «обволікається» білковою плівкою, зберігаючи в собі все цінне і не віддаючи це цінне бульйону. Однак, якщо м'ясо правильно зварити (достатньо просто опустити шматок в окріп і варити до готовності) або запекти, – це буде більш здоровою їжею, ніж м'ясо смажене.

● Не можна їсти копчену, в'ялену, солону їжу, упаковану в кишки і поліетилен. З ковбас можна їсти домашню. Решту ковбас, сосисок, шинок наповнюють різними добавками і потім створюють ефект копчення «рідким димом».

● Добре їсти каші і макарони з твердих сортів пшениці. Картоплю споживайте рідше.

● Соління і маринади – це не добре. Виняток – бочкова кисла капуста і бочкові ж огірки та помідори. Особливої шкоди від них немає, але їсти всю зиму овочі, зварені в оцті, не корисно.

● Сіль і цукор – підсилювачі смаку. Крім цього, цукор – пряме живлення для мозку, а сіль затримує воду в судинах і підвищує тиск. Якщо хочете скинути вагу – почніть з відмови від цих «поліпшувачів» їжі. Соліть їжу в своїй тарілці, а не в каструлі.

● Снеки (їжа для швидкого вгамування голоду) – особливо сухарики, картопляні чіпси і арахіс з усякою присипкою – взагалі не повинні існувати як варіант їжі, тому що часті швидкі перекуси – прямий шлях до функціональних і органічних проблем зі шлунково-кишковим трактом, – наголошують спеціалісти.

● Якщо хочете пити – пийте просту воду. Не втамовуйте спрагу нічим, крім чистої води. Все інше пийте в певний час і за певної ситуації.

Морквяний сироп для очищення легень

Морквяний сироп – чудовий засіб, який допоможе вивести мокротиння і навіть токсини після перенесеної застуди.

Візьміть 500 г очищеної моркви, 4 ст. л. меду і 3 склянки води. Моркву наріжте кубиками, залийте водою і варіть на повільному вогні до готовності. Розімніть моркву до однорідної маси. Додайте мед і ретельно перемішайте. Приймайте по 4 ст. л. сиропу на день, і незабаром дихати стане легше. Протипоказання – алергія на компоненти.

Морквяний сироп приносить організму й іншу користь: знижує рівень холестерину, поліпшує травлення, захищає серце і навіть знижує ймовірність розвитку раку. За рахунок вмісту вітамінів засіб зміцнює кістки і зуби, поліпшує стан шкіри. До того ж морква сприятливо позначається на зорі, тому включити її в свій осінньо-зимовий раціон в будь-якому вигляді однозначно варто.

Тотцето вдома

Скумбрія по-корейськи

2 моркви, 3 цибулини, 1 кг скумбрії, 1/2 скл. олії, 3 ст. л. томатної пасту, 1 ст. л. солі, 1/2 ч. л. цукру, 200 мл води, 3 ч. л. оцту, 1/2 ст. л. спецій для корейської моркви.

Обробити тушку риби, перед цим почистивши її. Цибулю нарізати півкільцями, моркву – соломкою або натерти на тертці. Усі інгредієнти, крім риби, перемішати в ємності і закип'ятити. Зняти каструлю з плити і охолодити вміст. В іншу ємність викласти інгредієнти так: спочатку маринад, потім філе, знову маринад. Чергуючи так, щоб маринад виявився зверху і знизу риби. Залишити закуску маринуватися в холодильнику на ніч.

М'ясний корж

250 г яловичого фаршу, 2 яйця, 0,5 пучка петрушки, 2–3 ст. л. вершкового масла, сіль і чорний мелений перець – за смаком, олія.

У сковороді на олії обсмажити фарш, перекласти його в глибокий посуд. Вінчиком добре збити яйця. Дрібно нарізати зелень. Додати до фаршу збиті яйця, зелень, сіль і перець, ретельно все перемішати. Змастити дно і бортики форми для запікання (або сковороди) вершковим маслом, рівномірно розподілити по формі фарш і запікати в розігрітій до 200°C духовці 20–25 хв. Подавати теплим.

Суп харчо по-грузинськи

800 г яловичини (на кісточці), 200 г томатної пасту, 100 г волоських горіхів, 2 цибулини, 1/2 ск. рису, 2 зубчики часнику, 1/2 ч. л. гострої аджики, спеції для харчо.

М'ясо покласти в холодну воду, варити 60 хв., періодично знімаючи пінку. Посолити. Готове м'ясо порізати на шматочки і покласти знову в каструлю. Нарізати і обсмажити цибулю. Покласти томатну пасту або терті помідори, подрібнений часник, приправи, аджику, все обсмажувати 5 хв. Промити рис і додати в каструлю. Хвилин через 20 заправити суп заправкою. Готувати ще 5 хв. Покласти в суп волоські горішки. Дати супу настоятися.